

Нома Хисаши

ОСНОВИТЕ НА КЕНДО

София, 2013

Преводът е направен по изданието:

NOMA HISASHI (1910–1939)

THE KENDO READER

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Теодор Леков, превод, 2013

© Издателство „Изток-Запад“, 2013

ISBN 978-619-152-292-7

НОМА
ХИСАШИ

ОСНОВИТЕ НА КЕНДО

Превод от английски
Теодор Леков

Консултанти
Братислав Иванов
Христо Хинков

КНИГАТА Е ПРЕДЛОЖЕНА ЗА ИЗДАВАНЕ ОТ
ХРИСТО ХИНКОВ

СЪДЪРЖАНИЕ

ОСНОВИТЕ НА КЕНДО	
<i>Нома Хисаши (1910–1937)</i>	7
ЗАЩО ПРАКТИКУВАМЕ КЕНДО	11
ШЮГЬО-НО-ДОТАЙ (Процесът на шюгьо)	20
ДОДЖО-НО-САХО	25
ДОДЖО-КУН-ДЖУКАДЖО	28
ШИНАЙ-НИ-ЦУИТЕ (Относно шинай)	29
ШИСЕЙ	33
АШИ (Движението на краката)	36
ТО-НО-МОЧИКАТА (Как да се държи меча)	39
КИРИКАЕШИ	42
УЧИКАТА (Методът на нанасяне на удар)	46
КАМАЕ (Позиции и стойки)	53
МЕ-НО-ЦУКЕКАТА (Начинът на възприятие)	59
КАКЕГОЕ (Викове)	63
УАДЗА-НИ-ЦУИТЕ (Относно техниката)	66
МЕН УАДЗА	69
КОТЕ УАДЗА	73
ДО УАДЗА	75

ЦУКИ УАДЗА	77
МААЙ, ДИСТАНЦИЯ И ИНТЕРВАЛ.....	79
КАТА-НИ-ЦУЙТЕ (Относно ката)	85
КЕЙКО (Кендо практика)	89
КИКАЙ (Възможност за нанасяне на удар)	94
КАН (Интуитивното възприятие)	100
СЕН (Инициативата)	105
КЕН-ТАЙ (Нападение и защита).....	110
РЕЧНИК НА ТЕРМИНИТЕ	115

ОСНОВИТЕ НА КЕНДО

НОМА ХИСАШИ (1910–1937)

Нома Хисаши е роден на 24 април 1910 г. в Токио. Неговият дядо е тренирал под ръководството на Мори Йоза, известен майстор на меча от периода Бакумацу и старши ученик в доджото на Чиба Шузаку. Майка му, която е най-голямата дъщеря на Мори Йоза, е била талантлив писател, практикувала е кендо, изучавала е боя с кусаригама и нагината. Баща му, Сейджи Нома, е основател на издателството *Кодания пбблишинг към-пани*, на което дължим много от книгите, посветени на японските бойни изкуства.

През 1924 г. той се записва в Юшинкан додجو, където се обучава от Накаяма Хакудо сенсей. На седемнадесет годишна възраст се обучава при Масуда Шинзуке. Същата година започва да обучава деца в основаното от баща му додجو (Нома додجو). На 1 юли 1930, на двадесет и една годишна възраст, той получава наградата *Кендо сейрен* от Негово Височество принц Нашимото Майямо-ри Масо, председател на *Дай Нихон Бутокукай*. Хисаши се обучава в Номо додجو и при Мочида Мориджи. През 1933 г. той пътува до Киото и до други части на областите Кансай и Чугоку за допълнително обучение. През септември същата година печели армейския шампионат по кендо и получава приза от военния министър Ширака-

Финалистите на турнира в чест на раждането на престолонаследника през май 1934 г. в Токио. Номе Хисаши (третият от ляво наясно) е победител в престижния турнир

ва Йошинори. На 1 март 1934 г. е удостоен със званието *рениши*. Той прекарва месец април същата година в Кюсю и през май, като представител на Токио, печели турнира, организиран в чест на раждането на принца-престолонаследник. На 6 юли 1937 г. е удостоен със званието *кьоши*, а на 7 ноември същата година се разболява и умира.

Номе е изучавал за кратко айки-будо под ръководството на Морихей Уешиба, основателя на айкидо. Той е фотографът на известните снимки на Морихей Уешиба и Шигеми Йонекава като уке през 1935 г. Благодарение на любовта му към бойните изкуства днес са запазени повече от 1000 фотографии на легендарния майстор, които са най-голямата колекция от фотоси и свидетелство за предвоенния стил на Морихей Уешиба.

*Снимка на основателя Морихей Уешиба в Нома доджо,
направена от Нома Хисаши*

Когато прочитаме тези кратки бележки, поднесени по-горе, лесно ще разберем, че той е бил забележителен кендока, който за съжаление е починал в момента, когато е трябвало да заблести със собствено дълбоко разбиране за бойните изкуства.

Този толкова млад човек е бил способен да изрази себе си по един ясен и естествен начин и днес имаме щастието да притежаваме неговите забележителни записки. Той е бил роден с умението да общува и в книгата си е споделил с читателите своя ентусиазъм и дълбока любов към кендо. Той не само постоянно се обръща към известните майстори от миналото, чиито завети е следвал, а и е бил способен да ни остави изключително

богато учение. Наследство, което друг на негово място би могъл да придобие само след дълги години на обучение при изтъкнати майстори.

ЗАЩО ПРАКТИКУВАМЕ КЕНДО

Защо го правим? Това е първият въпрос, преди да започнем каквато и да било дейност, който естествено възниква в съзнанието ни. И едва когато напълно задоволително отговорим на въпроса за това какви са причините да правим нещо, започва изпълнението на задачата. Това не само ни подсигурява, че усилията ни няма да бъдат напразни, но и ни прави способни да концентрираме цялата си сила върху това, което е важно за нейното постигане, следователно задачата се изпълва с живот. Дори и ако постоянно трябва да си задаваме въпроса „Защо го правя?“ и да не се захващаме с нищо друго, докато не се сме разбрали причините на всичко, което ще правим, едва ли ще можем да навлезем в проблемите.

„Защо съм роден?“, „Защо живея?“, „Защо трябва да работя?“ и т.н. Този поток от мисли не е лишен от смисъл, но ако се опитваме упорито да намерим отговора на въпроса „Защо го правя?“, то тогава нашите съмнения и объркване само ще задълбочат една неуправляема ситуация. Хонен Шьонин (1133–1212), основател на будистката секта Джодо, казва: „Само продължавай, концентриран с призоваването, като пряк път към нирвана.“

Със сигурност трябва да се каже, че няма нищо по-пагубно за нашите усилия от това да смятаме повърх-

ностните си и незрели идеи за най-правилни и да преценяваме за себе си всички отговори на въпроса „Защо го правя?“. По време на годините, когато все още не сме съзрели, ние трябва да бъдем особено внимателни да не станем жертва на собствената си догматична нагласа. Когато нашите идеи и мисли изглеждат незавършени, ние трябва да търсим мнението на други или пък само да следваме инструкциите, давани ни от тези, които са по-старши. Това със сигурност е правилният път.

Същото се отнася и до въпроса: „Защо практикуваме кендо?“ Поради факта, че не е лесно да се отговори на този въпрос, някой би се отказал да практикува кендо. Дори и ако той се е заровил дълбоко в търсенето на отговора, то ще открие, че това е най-трудният проблем за разрешаване. Дори и ако проблемът е частично разрешен, неговият отговор няма непременно да постигне нещо действително значимо.

Казаното дотук е следствие на това, че търсенето на решение на този проблем по някакъв начин служи да извиси нашето възприятие и разбиране за кендо. По-долу аз ще покажа някои прости примери за наблюдения и становища, които се отнасят за кендо. Сред тях съм добавил някои мои мисли по темата, като ще оставя на читателите да отсъдят сами тяхната стойност.

Не е сигурно от кога точно употребата на меча е била широко разпространена, но това, че е използван в древни времена, е доказан исторически факт. С развитието на меча е било необходимо да се потърсят и най-ефективните методи за неговото използване. Така умението и развитието на техниката е станало постоянна цел, което на свой ред е породило *мичи* (или пътя) на

меча. Можем да кажем, че източниците на кендо са формиранни далеч назад в древността.

По-късно систематизираните и организирани форми и стилове на кендо и наследствените фамилии на майстори на това изкуство, известни като *шихан-ке*, изглежда са се появили по време на периода Муромачи (1338–1573). Оттогава насетне умението за боя с меч е преминавало през всяка историческа фаза, през времена на разцвет и упадък, претърпявайки много промени в хода на времето, без никога да изчезне напълно. По-скоро то се радвало на пълноценно развитие до ден днешен, за което можем само да бъдем благодарни.

От древни времена се споменава за учението за Кен-дзен-ичи – „Пътят на меча и на Дзен са едно“, по тези причини кендо е разглеждано с духовни понятия. В основата си обаче буджуцу се е развивало с целта „да унищожиш врага и запазиш себе си“. Дори и днес има немалко хора, които продължават да поддържат тази основна цел.

Да разгледаме един пример. Разказва се, че имало един стар майстор на боя с меч, който живял в усамотение някъде в Хокайдо. Когато някой идвал да го посети и почуквал на вратата му, той първо питал кой идва, а след като вземел в ръце двойка железни маши посрещал своя посетител.

Сега това ни изглежда доста ексцентричен начин на държане, но когато погледнем в записките, описващи поведението на *бугейша* в миналото, ще открием много подобни примери. Не бива подобно поведение да се смята за отживелица, защото в него има нещо, което ни кара да се спрем и да размислим. Този стар май-

стор от Хокайдо не е единствен по рода си, има голям брой хора, които гледат на кендо първо и най-вече като на буджуцу.

Всъщност с обявяването на Хайторей¹ след реставрацията Мейджи от 1868 г., в комбинация с влиянието на пацифизма и западната мисъл, както и с намаляването на действителните възможности за реална употреба на хладни оръжия, епохата не е позволила за кендо да се мисли главно с понятията на буджуцу. Между първите и последни години на периода Мейджи (1868–1912), практикуването на кендо е претърпяло сериозен упадък. Една от причините за този упадък, можем да предположим, е резултат на това, че на кендо се е гледало само от позицията на буджуцу. Що се отнася до предназначението и ролята на кендо, днес е дошло време за тяхната преоценка и то може да бъде изучавано от различни ъгли.

Искам да ви разкажа за един стар човек с много суров характер, когото някога познавах. Той бе практикувал кендо повече от двадесет години, по време на които никога не бе пропускал нито един тренировка. Независимо дали е изключително горещо или студено, той продължавал да тренира с непрекъснат ентузиазъм. По време на този период той никога не е имал особени желания или амбиции да стане особено здрав или умен, вместо това той продължавал да тренира поради прос-

¹ Хайторей – едикт, издаден през 1876 г., който забранява носенето на оръжие на публично място, с изключение на военни лице и някои други категории. С него се премахва правото на самураите да носят мечове. – Б.пр.

тата причини, че това му доставяло удоволствие. Оставяйки настрана неговите действителни способности, той ми разказа веднъж, че никога не се е простудявал и поне доколкото той смята, това се е дължало на тренировките.

Хората практикуват кендо по много различни причини. Има такива, които се опитват да го овладеят като буджуцу, други, които го практикуват като форма на физически упражнения, други – като форма на естетическо упражнение, а има и такива, които виждат в него спорт, някои само защото им носи удоволствие, други – защото имат желание да състезават, използвайки шинай. Общо казано обаче, изглежда, то най-често е смятано за форма на физически упражнение или форма за култивиране на характера и физическа дисциплина. Изглежда това е състоянието на нещата в днешно време, що се отнася до практикуването на кендо и изглежда, че това е последователност от схващания, които са пригодени към времето. За съжаление обаче изглежда, това показва тенденцията повечето хора да пренебрегват първоначалната буджуцу роля на кендо, т.е. да унищожава противника и да запазва човешкия живот,

Днес, освен в изключителната ситуация, която възниква по време на война, не съществуват възможности да кръстосаме мечове в смъртоносна схватка. На мястото на меча има технологично по-напреднали и ефикасни оръжия. Следователно да се каже, че целта на кендо е „да унищожи врага и да защити живота“ естествено би предизвикало насмешка.

Не, в кендо има нещо с много по-голяма стойност, нещо от изключително духовно значение. Но за да се

научи това значение не може да се заобиколи изначалната функция на кендо като буджуцу, т.е. „да унищожава врага и да защитава живота“. Само чрез истински сериозната, наточена като бръснач работа в тренировката по кендо може наистина да се изпита възвишения път към духовното разбиране.

Да се класифицира кендо просто като още една форма на физически упражнения и да се гледа на него като на спорт е според мен напълно погрешно. Казвайки това, не искам да изглежда, че не оценявам отличните възможности, които спортът предлага – не само от гледна точка на физическия аспект, но и също като духовна цел, а само това, че будо е било създадено и прилагано в ситуации, при които животът е бил изложен на риск. Поради тази решаваща причина той се различава значително от спорта – в този пункт може да бъде открита истинската стойност на будо. Следователно трябва строго да подчертая, че ако се пренебрегва изначалната функция на кендо като буджуцу, където животът и смъртта се крепят в равновесие, тогава стойността на кендо значително се принизява. Въпреки че е нормално да се гледа на кендо в светлината на физическите упражнения и култивиране на характера, ако в някоя ситуация се забрави изначалната роля на буджуцу, не ще може да бъде осъзнато и истинското значение на кендо. Както бе казано по-горе, в днешно време практически няма възможност за смъртоносна битка с мечове (*шинкен шобу*). Ако е така, как да се приближим до преживяването на менталното състояние на шинкен шобу, до приложението на кендо в живота като буджуцу? Отговорът е да придадем голяма важност на изхода от срещите с противника

(*шъохай*). Шъохай в будо трябва да се цени високо. Въпросите за шъохай биха могли да бъдат оставени настрана, за целите на обучението, защото шъохай е разликата между живота и смъртта, независимо дали е с истински меч или шинай. От жизнено значение е да се осъзнае, че да бъдеш победен означава, че си загубил живота си.

Методът да се постигне победата е включен вътре в мичи. Казано по друг начин, посредством дълги и сериозни тренировки, изследване на начините и средствата за постигане на победата човек може да ги овладее, да постигне майсторство, а това е пътят мичи. Думата мичи включва в себе си и двете – както изкуството или умениято, така и начините и средствата. Ако се заровим дори още по-дълбоко до изначалната концепция, ще открием, че тя включва волята на бога, законите на вселената и самата истина. Независимо дали става дума за волята божия, законите на вселената или истината, там са заложени законите за придобиването на победата, и това е законът, до който ще достигнем, ако осъзнаем принципите на шъохай. В будизма тази концепция е известна като бодай или сатори. Посредством кен (меча) ние можем да събудим значението на живота, дори и извън законите на небето и земята и истината за вселената. Смятам, че това може да бъде казано за крайната цел на мичи.

Да се разбере основния закон на един път (мичи) е да се осъзнаят законите на всички други, това е голямата ценност на мичи. Затова не е достатъчно да се изучава и овладява само кен. Този принцип на всичките пътища (мичи) е известен като *иппо ханбо* и е представен с думите на Миямото Мусаши: „вярвайки на законите на хейхо (изкуството на войната) в овладяването на из-

куствата и уменията във всяко нещо, аз нямам нужда от учители.“

По отношение на целите на кендо Ямаока Тешю² пише следното:

Хората вярват, че причината да се овладява изкуството на боя с меч е за да бъдат способни да съсичат своите врагове. За мен самия обаче стремежът да се овладее изкуството на боя с меч е средство да се търсят божествените принципи. Ако някога постигна това, моето сърце ще бъде като неподвижна вода, спокойно и тихо, като чисто огледало, блестящо и ярко, способно да се справи мигновено с всяка ситуация. Защото, когато се изправи срещу какъвто и да е инцидент, моят дух ще реагира сам. Каквото и да се случи, моето осъзнаване за това ще бъде спонтанно. Да се постигне наистина това ниво означава да бъдеш едно с пътя на небето. Посредством усърдна тренировка и чрез очистване на съзнанието (кокоро) аз търся само да събудя основния принцип на небесата.

Това, че Тешю подчертава практикуването на кендо като буджуцу показва ясно по-високите цели на кендо. Цитираният по-горе пасаж е бил написан, когато Тешю е едва двадесет и три годишен. По-късно в „Кенпо-джа-сей-но-бен“, той пише:

Тайните на кенпо не са само тайни на кенпо. Придобивайки това знание, човек може да го приложи на

² Разказ на български език за живота на този известен майстор може да се открие в книгата на Джон Стивънс „Мечът без меч. Животът и делото на Ямаока Тешю“, Изток-Запад, София, 2009. – Б.пр.

бойното поле, в управлението, в дипломацията, в образованието и религията, в търговията, в производството и земеделието; то може да донесе само полза. Затова твърдя, че „истината на кенпо“ е част от извечната истина на цялото творение.

Нима това не изяснява въпроса за това как човешката дейност е тясно свързана с най-високите цели на човечеството? Следователно казано кратко, аз съм склонен да мисля, че най-високата цел на човечеството е да направи това място (света) по-добро място, в съгласие с волята на Всевишния и Всемогъщия. И макар да е необходимо да разглеждаме кендо от различни гледни точки, накрая прибавяйки стойността на кендо към най-високите цели на човечеството, вярвам, че ние ще допринесем за достигането на отговора на поставения въпрос.

Аз повдигнах редица въпроси по-горе, но след всичко казано и направено, кендо не може да бъде нещо, върху което да се теоретизира, а нещо, което следва да се приложи на практика. Или по-скоро можем да кажем, че истинската ценност на кендо е скрита в точката, където се срещат в единство теория и практика. Една древна мъдрост гласи:

Това, което не може да бъде приложено на практика, не съществува в мичи.